

Historisk Literatur og Kritik.

1. Om Anders Sørensen Vedel, Kongelig Historiograph i Frederik II.s og Christian VI.s Dage: af *C. F. Wegener*. (Program i Anledning af Hs. Maj. Kongens 60de Fødselsdag, høitideligholdt paa Sorøe Academic, d. 18. Sept. 1816.) Kiøbenhavn. 1816. 278 S. 4to.

Det er et trefoldigt Monument, vor lærde Historieffriber har reist i denne Bog, hvis Fremtræden i den danske Literatur dette Tidsskrift ikke kan forbigaae med Tausked, om endog dens Omtale her ikke vil blive meget meer, end en Gienlyd af Alles Mening, der i nogen Maade ere i Stand til at vurdere et Arbeide af den Natur, som nærværende, og med en Udforelse som den, der er bleven det til Deel. — Det er et Monument, Forfatteren har reist „Vor Mester Anders Vedel“ 230 Aar efter hans Død; og et saadant har den berømte danske Mand, hvis Navn og Hæder ikke døe, saalænge vort Sprog lever, aldrig forhen hart, eller kan nogenfinde faae et bedre eller mere varigt, enten i Ertz eller Steen. Forfatteren har selv sagt paa sin Bogs første Side hvad vi kun behøve at gientage, for at anvende det paa Vedel og hans Biograph: „Det er Historien, der stienker Manden det evige Liv paa Jorden, og Afdøde kunne, ligesom de Levende, der staae meget høit over deres Medmennesker, allene giennem denne modtage nogen Tilvært i Ere.“

Det er dernæst et fædrelandst Monument, vor Forfatter ved sit Arbeide og sin Konst har sat for den danske Literaturshistorie; til at kundgiøre og bevise, at det ikke saameget er Stof og Indhold, som det er omhyggelig Bevaring, flittige Samlere, og dueelige Arbeidere, denne Historie har manglet, for at vinde Krav paa en langt større Opmærksomhed og Deeltagelse, end man hidtil hos Fremmede og hos os selv har stienket den. Man

maa allerførst vide: at hvad der hidtil er samlet og skrevet over Bedels Levnet, indskrænker sig til et kort Fragment, opsat af en Slægtning saa Dage efter hans Død, formodentlig til Brug ved en Liigprædiken; og til et overhovedet paalideligt, men i mange Dele ufuldstændigt og for vor Tid kun lidt tilfredsstillende biographisk Udkast paa saa Blade, i den bekendte Glensborgske Rector Joh. Møllers *Cimbria literata* — man maa vide dette, man maa vide, til hvilken Grad de ikke mange overblevne Materialier til Bedels Levnet ere adsplittede i Haandskrifter, og i hans egne og Andres Bøger — man maa oplyses om deres Art og Beskaffenhed, i det de for en stor Deel kun ved mejsommelige kritiske Undersøgelser og Sammenstillinger vinde Brugbarhed for Biographien: for derefter at kunne giere sig et Begreb om, hvad der maatte anvendes af den utrætteligste Flid og Arbeidsomhed, den mest samvittighedsfulde Nøiagtighed, og en heldig kritisk Combinationsevne, for at bringe et Værk, som dette, i Stand. Vi betragte det med endnu større Forundring, naar vi erindre den første Anledning til at det er blevet til, og derfor kunne vide at Forfatteren, hvem ikke ret mange Timer levnes fra forskjellige Embedsforhold, ikke kan have anvendt meer end eet eller halvandet Aar paa at forberede og udarbejde det.

Anders Bedels Levnet er endelig et Hædersminde, som Hr. Rector Wegener ikke allene har sat over den berømte Mand, og over sin egen Dygtighed til at udføre det ædle Formaal paa en Fædrelandet og dets Literatur værdig Maade; men ogsaa over akademisk Værdom og videnskabelig Aand og Virken ved den Stiftelse, hvor Forfatteren har indtaget en hæderfuld Plads ved Siden af dem, som have bevist, at denne Aand kan leve og bære moden og ypperlig Frugt i Sorøe, saa godt som i Kiebenhavn, i det 19de, saa godt som i det 18de Aarhundrede. Vi ville haabe, at dette Hædersminde ikke skal blive et Gravmonument; vi haabe, at de Læreres Navne, som denne Stiftelse, allerede i det andet Decennium efterat den paa ny traadte i fuld Virksomhed, har tegnet i den danske Literaturs og Videnskabs Aarbøger ved Siden af Sneedorfs, Krafts, Schyttes og Guldbergs, skulle være dens Værn og Skjold i Trængselens Tider.

Vi ville ikke anbefale Hr. Rector Wegeners Skrift til hans

Landsmænds og andre Nordboers Opmærksomhed, ved meer end hvad der i ovenstaaende Linier er sagt. Anders Bedels Navn lever i det mindste endnu i alle Dancks taknemmelige Minde, der kiende saameget til fædrelandst Sprog, Literatur og Poesie, at de vide, det var Bedel, som man i meer end halvtredie hundrede Aar har skyldt, at Saxo blev kiendt og læst af Folket; og at det var Saxos danske Tolk, som vi skyldte, at vor eneste Middelalderpoesie, de danske Folkeviser, om ikke bleve reddede fra Undergang, dog fortrolig bekiendte, læste og yndede i en større Følkeskreds, end den indskrænkede, der kunde faae Udgang til ældre Tiders skrevne danske Bisebøger.

Naar nu imidlertid saadanne af Forfatterens Landsmænd, inden de have læst Skriftet, ville spørge: hvorledes kan da en Bog paa 35 tæt trykkede Aar skrives over Anders Bedel, naar det dog siges at Rilderne til hans Levnetsbeskrivelse overhovedet hverken ere mange eller fuldstændige? — da maa det først til deres Underretning siges, at Forfatteren har givet sit Værk en Charakter, der mere er efter ældre Tiders Skik og Skrivemaade, end efter den nærværende Tids. Han har ikke ladet sig nøie med en løselig Samling, Betragtning og Bearbejdelse af Stoffet efter et vist særskilt Viemed, eller for at bringe en fra Stilens og Formens Side behagelig, let læselig Biographie tilveie. Der laae en større Tanke, en dybere historisk Idee til Grund for hans moisommelige Studier til Bedels Biographie, og for den trolige Omhu, den Pietet imod Fortiden, den Reenhed og den Fordybelse i Stoffet, hvormed han skrev denne og gav sit Arbejde en virkelig historisk Eenhed, en national Charakter og Betydning, baade i Stof og Form. Han har ikke allene med Grundighed og Fuldstændighed udtømt det bekiendte og tilgængelige Stof for en Fortælling af Bedels Levnet; men har tillige fremlagt ethvert literairhistorisk Vidnesbyrd og kritisk Beviis for Fortællingens Sandhed, i de tilføiede Anmærkninger. Han har desuden, for at giøre denne Fortælling af en dansk Forfatters Levnet og Viden i det 16de og 17de Aarhundrede klar og bestuelig for Læsere, der i Almindelighed ere meget lidt fortrolige med en allerede saafjern Fortid i vort Fædrelands Historie, udfoldet et Billede af Bedels Tidssalder, for saavidt som den kunde komme i Berøring

med en lærd, geistlig, videnskabeligt dannet dansk Historieskriver, Sprogkyndig og Stilist, hvis Fortieneste og hvis Virksomhed bragte ham i nærmere Berøring og Forbindelse med en betydelig Deel af Landets berømte, fernemme, mægtige, lærde og litteraire Individer, under Frederik den Andens og Christian den Fjerdes Regiering. Anders Wedels Levnet er under Wegeners Haand blevet til en betydelig og omfattende Skildring af hien Tid og af dens historisk mærkelige Personer indenfor den videnskabelige og litteraire Synskreds. Heller ikke fattes Bidrag til et Billede af Familielivets og Privatlivets Fortrin og Egenheder i det nævnte Tidsrum; og paa denne Maade er dette Værk ikke allene blevet til en lærerig og interessant Levnetsbeskrivelse, men vaa en Maade til et Kildekrift for Historien af den litteraire og sociale Cultur i Danmark, i den sidste Hjerdedeel af det 16de og i Begyndelsen af det 17de Aarhundrede. Den eieendommelige Behandling, hvorved Forfatteren har vidst at give en Mængde smaa, ofte ubetydelige Facta historisk Liv, ved at oplyse dem i deres Forbindelse og Sammenhæng med andre, og af en sliq Forbindelse at fremkalde større historiske Tegninger — give hans Bog i mange Partier endog en underholdende og tiltrækkende Charakter; uden at noget af den store Lærdomsmasse synes at være sammenslæbt eller sammenplukket allene for at paradere med tør og livløs Boglærdom. Men i dette store Aggregat af documenterede Bidrag til den danske Lærdoms Skole og Kirkehistorie, saavel som til Cultur og Adelshistorien, ligger netop denne Bogs Værdi som et historisk Kildekrift. Man vil, endog inden man læser Bogen selv, blive overbevist om det, som ovenfor er sagt, ved at gienemløbe det med Omhu bearbejdede Navne- og Sag-Register, der foreger Bogens litteraire Værdi og Brugbarhed.

Vi kunne, efter alt dette, endnu ikke andet end tilføie — hvad der er overflødig for Enhver, som kiender de historiske Arbejder, hvori Hr. Wegener har havt Anledning til at lægge sin Lærdom, og den dybere Forskning i historiske Kilder, der hos ham forener sig med en høi Grad af historisk Samvittighed, for Dagen — at der gaaer en streng Sandhedsaaand og en levende Pietet igiennem den hele Bog; og at vi næsten overalt ligesom uimodstaaeligt bringes til at modtage og i vor Overbeviisning optage

Forfatterens Fremstilling som det rene, objective Sandhedsbillede. Dertil ere Grundene saameget stærkere og mere virksomme, da denne Fremstilling ogsaa i sin hele Charakter er factisk og ren fortællende; og Forfatteren sielden ved særskilte Leiligheder, eller i det Enkeltes Beretning, giver os Anledning til at mærke hans egen Tilstedeværelse i Fortællingen. En almindelig Bemærkning, anvendt paa denne Bog, finde vi os imidlertid opfordret til at fremsætte til den fordomsfrie Forsatters egen Eftertanke, saavel som til Andres, der ere fortrolige med forsiellige og fortrinlige Frembringelser af den biographisk-historiske Konst.

Det er ligesaa naturligt, som det heller ikke sielden findes, at Biographen, der længe med ufortroden Omhu og stort Arbejde sysselsætter sig med en berømt, fortient, mærkværdig og prisværdig Mands Levnet, paa en Maade lever sig ind i hans Person og Individualitet, og vinder for denne en Tilboielighed og Kiærlighed, der undertiden bringer ham til at see, enten Mandens hele Charakter, eller visse af hans Egenheder, Fortienester, Arbejder og Værker, i et meer eller mindre over det Virkelige forstærket Lys. I eet Tilfælde i det mindste troe vi, at til en vis Grad en saadan individuel, biographisk Overvurdering har havt Indflydelse paa Wegeners Mening om Anders Vedel, og paa hans Fremstilling af dennes Talent, litteraire Evner og Betydning. Vi ville et Øieblik dvæle ved Billedet af den berømte Mands aandelige Individualitet, saaledes som den fremtræder baade i hans Arbejder, og i vor Forsatters Skildring af hans Levnet.

Vedel var af Naturen begavet med gode, eller endog fortrinlige Anlæg, et let Memne, stor Lærelyst, opvakt Tænkeevne, Tilboielighed til Arbeidsomhed og Flid i lærde Studier, under en vis Retning; ligesom med en, om ikke fra de første Ungdomsaar, dog uden Tvivl tidligt og indenfra udviklet poetisk-historisk Sands for fædrelandske Minder om Fortidens Liv og Bedrift, saaledes som de baade levede i Folke-Sagn og Sang, og i den optegnede Krønike. — Disse Anlæg nød den heldigste Udvikling, som vel nogen Ungling af hans Stand (Faderen var en velhavende, anseelig Borger, Kiøbmand og Raadmand i Veile) paa den Tid i Danmark kunde faae. Han blev under sin Skolegang,

vaagnede Tilboielighed for Historien og dens Studium. Den 18de August 1566 fik han i Wittenberg, efter giennemgaaet Examen, Magistergraden; og vendte i August 1567 tilbage til Danmark.

Her søgte han først paa flere Steder et Rectorat, eller et andet passende Skole-Embedet; men forgievs. Heldigere var han, ved i A. 1568 i Kiøbenhavn at blive kiendt, og anseet med Velvilje og Yndest af flere den Tids høie og betydende Adelsmænd og Statsmænd, den gamle Cansler Joh. Friis, Rigshofmesteren Peder Dre, Feltsherren Daniel Rangau og flere. Ved saadanne „gode Venners Forhandling“ (som han selv udtrykker sig) blev han et Aar efter sin Hiemkomst, eller omtrent i August 1568, af Frederik den Anden kaldet til tredje Hofpræst (ved Siden af N. Golding og Christoff. Ruoph.) Det synes som han ogsaa som Prædikanter har gjort Lykke, og vundet foreget Yndest hos sin Patron Johan Friis, en stor Ven af Lærde og Elsker af Fædrelandets Historie. „Han havde,“ som Bedel siger, „lært adskillige Landstabs (Landes) Historier, og vidste, som en herlig Mand, af en dyrebar Hukommelses Gave, at giere sig det til Gavn.“ (Fort. til Saxo.) Ved Canslerens Død spiste Bedel ofte med Peder Dre, Niels Raas, Christoffer Walskendorff, den lærde franske Gesandt Car. Dancæus (Charles Dansey) og andre fornemme Herrer; og historiske Materier vare jævnlig Gienstand for Bord samtalen, og for Verten den kiæreste. En saadan gav ogsaa Anledning til, at Bedel, for at efterkomme den gamle Canslers Ønske, efter Barthol. de Sacchi's (eller Platina's) *Vitæ summorum pontificum*, skrev (1569—70) sin rimede *Pavekrønike* (trykt 1571.) Baade Johan Friis (som døde i sit 76de Aar 1570), og med og efter ham Peder Dre og flere høie Herrer, havde imidlertid opmuntret Bedel til at foretage sig langt større og vigtigere Arbejder; det gik først en dansk Oversættelse af Saxos latinske Danmarkshistorie, som allerede den gamle Cansler ikke længe før sin Død havde opmuntret sin Client til at paatage sig; men hvorfor denne dengang undskyldte sig. Efter hans dødelige Afgang var det først Peder Dre, der tilstodte Bedel hertil; ligesom ogsaa hans andre Velyndere, Kongens Cansler Niels Raas, Rentemesteren Christoffer Walskendorf,

og Biørn Andersen til Steenalt, bidrog hvad de kunde til at overvinde Vedels Ulyst eller Frygtfomhed. Dette havde ogsaa til Folge, at Vedels danske Saxo, dette i sin Art hyperlige danske Sprogværk fra det 16de Aarhundrede, blev til (i Tidsrummet imellem 1570 og 1575.) Men hermed var det ikke nok; Meningen havde altid været, at naar man fik Saxos historiske Værk paa Dansk, maatte Historien fortsættes fra det Tidspunkt, hvor Saxo afbryder sin Fortælling. Dette Hverv havde uden Tvivl tidligere i samme Aarhundrede været overdraget Christiern Pedersen; eller Diemelet var opfattet af ham selv, (jvf. Wegener, S. 75 og 83. 84. 88.) Vist er det, at da Vedel virkelig havde bragt sit danske Mesterværk, Bearbejdelsen af Saxo i Modersmaalet, tilveie, og havde modtaget den ham allerede tilfagte kongelige Belønning, et Canonicat ved Ribe Domkirke (Wegener S. 87) og derved en anstændig Forsergelse og en fri, uafhængig Livsstilling*): da opsteg eller klæbedes hos ham selv den Tanke: at „det kunde vel være, der i vor Tid skal findes den, der skulde fordrifte sig til at gjøre noget derved,“ (ved den danske Histories Fortælling) „som kunde blive Gud, Fædrelandet og Kongen til Priis og Ære.“ (Vedels Saxo S. 554.)

*) Jorf. har, isærnemmelig af de ikke ubetydelige Levninger af Vedels haandstrevne Collectanea, som nu det st. Kongelige Bibliotek besidder, meddeelt adskillige Oplysninger om Christiern Pedersens efterladte saakaldte „store danske Krønike.“ Den har, (som ogsaa Vedels Ord i Fort. til Saxo bekræfte, uden at han nævner Chr. Pedersen) indeholdt dennes Oversættelse af Saxo, tilligemed hans Fortsættelse af den danske Kongehistorie, indtil og med Christian I. Vedel benyttede det sidstnævnte Arbejde, om ikke just ved at afskrive det, dog til at gjøre meget udførlige Udtog deraf, i hans „Appendices Saxonis“ eller „Paralipomena historiarum Danicarum;“ hvøraf to Bind eller Hæfter (Tom. II. og III.) endnu ere til blandt de nylig nævnte Vedelske Collectanea, hvor de kunne give Anledning til en interessant Sammenligning imellem Foredrag og Stil hos begge Forfattere. Blandt Udtogene vare ogsaa de Steder og Stykker af Chr. Pedersens Krønike, som kunde tiene til at supplere Saxo. (Wegener, S. 88.) Maaſtee tør heraf sluttes, at den undertiden (etter Vedels Dom) alt for vidtløftige og ikke altid noiagtige Behandling af Saxos Original i Chr. Pedersens Oversættelse, for en Deel er forarsaget derved at denne har bragt sine samlede Tillæg til Saxo ind i Oversættelsen.

Det var dog først i Sommeren 1578, at han „lovde og tilfagde, at skulle beskrive danske Historier og Konger deres Bedrifter, og samme Arbejde nu strax begynde og foretage“ (3ydske Register, II. 33 b.) hvorpaa han, (10. Jun. 1578) udtryffeligt med Hensyn til dette Løfte, fik Expectance paa et Præbende eller Prælatur i Ribe Capitel, kort efter at Bedels Discipel Tyge Brahe (18. Mai 1578) havde faaet lignende kongeligt Tilfagn om et Præbende i Roskilde. Det pludselige, uventede Tab af den unge Hustru, Marie Svaning, som Bedel for lidt over et Aar siden havde ægtet, og som den 29. Jul. 1578, efter to Dages Sygdom, i sit 17de Aar blev bortrevet fra ham, brød vel ikke hans Aands Kræfter, men bibragte ham først Ulyst til Livet i Kiøbenhavn, og blandt de Fornemme, med hvis Dmgang og Selskabskreds han længe havde været fortrolig. Han attraaede Embedet som kongelig Historiograph, hvilket hans Svigerfader, den gamle Hans Svaning endnu beklædte. Hans for den Tid prisværdige Udgave af den bremiske Presbyter, Adam's for Nordens Historie i hei Grad vigtige „bremiske Kirkehistorie,“ hvilken han 1579 tilegnede Kong Frederik den Anden, og heldige Bestræbelser af Bedels Belyndere, Cantøleren Niels Raas og Arild Hvitseld, befordrede Opnaaelsen af et Dnske, hvori Svigersønnen i øvrigt ikke satte sig i noget særligt Forhold til Svaning. Mæt af Hoflivet, søgte han først det theologiske Pectorat ved Ribe Capitel, hvilket imidlertid en Ungdomsven, nu hans Medbeiler, Peder Hegelund, erholdt; Bedel derimod opnaaede virkelig ved Midtsommer 1580 sin Ulfsted som Hofprædicant, og Udnævnelsen til Historiograph. Han flyttede nu til Ribe, tog sit Canonicat i Besiddelse, og giftede sig anden Gang (20. Aug. 1581) med den tyveaarige Mette Hansdatter, Biskop Hans Langesøns eneste Datter, og en Datterdatter af den i Reformationen berømte Biskop Hans Tausen. Med hende levede han et lykkeligt Ægteskab i 35 Aar, og Ribe blev hans stadige Opholdssted indtil hans Død, d. 12. Febr. 1616. De saa og forte Træk af Bedels Levnet, som her ere angivne, have vi endnu kun følgende at tillægge:

Bedels Ophold i Ribe gav ham den ønskede Rolighed, en udvortes sorgfri Stilling, et behageligt Hjemliv, og Leilighed nok til at fremme sine Studier og littéraire Jndlingsfølelser, men det blev ikke, saaledes som man vel havde ventet sig, fordeelsagtig

for det Hverv, han som Historiograph havde paataget sig. Den lovede Fortsættelse af Saxo, eller fuldstændige Historie af Danmark, lod vente paa sig i siorten Aar. Man blev tilsidst utaalmodig herover; de under Christian den Fjerdes Umyndighed regierende Rigsraader vare ikke altid lige lemsældige; Bedel mistede i Sommeren 1594, da han netop var reist til Kiøbenhavn, for at undskylde sin Seendrægtighed, sin Belynder og Belgierer, Cantseren Niels Kaaß; og han havde faaet en farlig Medbeiler i den talentfulde, statskyndige, ved Reiser og Ophold i Frankrige, Italien og flere Lande, ved Philologernes og Juristernes Skoler dannede Niels Krag, ansat som Professor i det græske Sprog, og allerede brugt i et diplomatist Urend ved Gesandtskabet til Skotland 1593. Man tilstod saaledes vel endnu Bedel, der i Hvitfeldt og Albert Friis havde gode Talsmænd, et Aars Frist til at komme frem med sin Historie; men Krag havde mægtige Patroner, og Bedel var neppe udenfor Kiøbenhavn, førend hiin d. 31. Jul. 1594, fik Brev paa at være Kongelig Historiograph, med den i hiin Tid anseelige Aarløn af 600 Rdlr., og med tilstaaet Adgang til alle Rigets Arkiver. Dette var allerede saa godt som et Forbud paa Bedels Afsted. „Det skulde nu vise sig, hvad han i Løbet af et Aar kunde udrette for at frelse sin Ære og sit Embede;“ (Weg. S. 201.) men det viste sig, at allermindst i en Alder af 52 Aar var han i Stand til at forandre sine Studiers og Arbeiders Art, sin hele Charakter som Skribent. Han var virkelig i sin Tid af de meget productive Forfattere i Danmark, og i Modersmaalet; men vidtloftige Arbeider vare ikke i hans Smag. Store Bøger, meente han, kræve lang Tid; og han har ikke glemt særdeles at anføre, hvor lang Tid andre Historiefriivere havde brugt til deres Værker. „Af en vis Lystfølelse var Bedel meget, alt for meget afhængig.“ (W. S. 191.) Hans livfulde, i Tankens Verden let bevægelige Aand, blev derfor ogsaa let hængende til nye og forskellige Gienstande for den skriftlige Behandling; især naar Andres Opfordring gav Anledningen. Man læser ikke uden Forundring (S. 191—93) Fortegnelsen paa alle de Skrifter og Afhandlinger, Bedel havde paatænkt at forfatte og udgive; uden at det blev til meer end Forsættet, eller i al Fald nogle Udkast, Samlinger og Optegnelser.

Det store historiske Værk havde han vel ikke forsemt; men hvad deraf omsider blev skrevet, holdt han bestandig tilbage som ufærdigt. Kongekronikens anden Deel, fra Knud den Sjette til Christoffer II., var virkelig færdig i Maret 1595; men der var intet, han mindre kunde taale, end at man mindede ham om at lade det udarbejdede komme for Lyset. „Denne usle Skrivesyge, denne historiskrivende Pebel“ foragtede han; og betragtede dem, der vilde see hans Arbejde udgivet, som „særindede, avindsyge Mennesker.“ Det synes som han selv maa have haft nogen Ahnelse om, at hans Kronike i det mindste ikke ret vilde være efter de Lærdes eller Statskyndiges Smag.

Men med denne Langsomhed og Særhed fik det nu omsider Ende; ligesom det allerede var paa Hælden med den Jndest, Bedel under Frederik II. havde nydt ved Hoffet, og hos de Store. Hans Dnske og Haab om at blive sin Svigerfaders Eftermand paa Ribe Bispestol (1594) gik ikke i Opfyldelse. Endnu større Ydmygelse ventede ham. Med en, Formynderregieringen vaaerende Strengthed og Haardhed, fratog man ikke allene 1595 den værdige og fortiente Mand hans Prælatur, som blev tillagt Niels Krag, imod Afkortning af 500 Rdlr. i den ham tillagte Pen som Historiograph; men befalede endogsaa Bedel uden længere Henstand at aflevere Alt hvad han af historiske Documenter og Haandskrifter havde modtaget, enten af Cantseren eller af Archiverne, til Brug ved sit Arbejde; ja endog hans egne historiske Udarbejdelser og Samlinger, for saavidt de vedkom Danmarks Kronike. Alt dette skulde komme Krag til Gode; og i tre forskellige Afleveringer blev Regjeringsraadernes Befaling med staaufselles Strengthed udført. Den hele anden Tome af Kroniken, Historien af Svend Tveskæg, (som først 1705 blev udgivet ved en Efterkommer af Bedel) hans chronologiske Arbejde, endog den udarbejdede Plan til det hele Værk, m. m. maatte han udlevere; og tilsidst ved sin Ed bevidne, at han intet meer havde tilbage. Bedel havde vist nok været efterladt og egenindig. Han kunde have undgaaet disse Ydmygelse ved i Tide at indsende Afdelinger og Prøver af sit Værk; men man kan heller ikke undgaae at tænke paa, at Tiderne vare omstiftede, og at Historiographen var en tro Ven af sin Lærling Tyge Brahe. —

Vedel tabte dog ikke Modet tilligemed de Mægtiges Naade; han menes ogsaa siden, efterat Christian IV. selv havde grebet Kongespiret, at have faaet et Slags Cresopreieuing og beholdt sin Bestilling som Historiograph, eller være anseet, som om han ikke havde mistet den *). I øvrigt levede han, som tilforn, agtet og i en sorgfri Stilling, tildeels ved egne Midler; og siges endnu for hans sidste Leveaar, at have fuldbendt sin store Danmarkskronike, hvis originale Manuskript Biskop Chr. Worm skal have eiet. (Reg. S. 228.) Vi holde os her til hans Biographes Noiagtighed i kritiske Undersøgelser. Hans Mening støtter sig paa den paalidelige Joh. Möllers Vidnesbyrd, der nævner „totum opus, quod in Bibliotheca Wormiana Hafniæ superest.“ Men var dette Opus virkelig den færdige, udarbejdede Historie? — Neppe kan man tænke sig det Hele saaledes udført, som Svend Tvestiægs Historie. Hvorfor skulde Joh. Laurentsen ellers netop vælge denne til at give i Trykken?

Det er Kroniken, Vedels Hovedværk, hvis Tab Biographen i høj Grad beklager, og tillægger, ikke Forfatteren, (som dog egentlig, ved sin Scenhed og Særhed, kan siges at have givet den oprindelige Aarsag til Tabet) men det danske Folk, (S. 230); fordi man rimeligvis, efterat N. Hvitfeldts Kronike var udarbejdet, og to Gange trykt, har glemt Vedels Arbejde, eller ikke følt egentlig Trang til at faae det bragt for Lyset. Vi dele med Forfatteren „Bedrøvelsen over at et stort Værk er gaaet under;“ (S. 229) men det er dog kun paa Sprogets Vegne, at vi finde Grund til at beklage dets Undergang. Hvorvidt det tør kaldes „et vigtigt Forsøg til en virkelig Historie-skrivning,“ ansee vi for høist tvivlsomt. Anders Vedel var en vel begavet, belæst, og med Sprogets indfødte Aand og Tone fortrolig Mand, om hvis Talent til at bruge og i Brugen berige Modersmaalet vi have et fortrinligt og herligt Vidnesbyrd i hans danske Saxo, bestrykt ved flere mindre Arbejder, der høre til det bedste, vort Sprog eier i Prosa fra det 16de Aarhundrede.

*) Det er i øvrigt temmelig uklart, hvorledes hans Stilling i den Henseende har været. Der mangler vel ikke Samtidiges Beretning, om at han blev „pristinis dignitatibus restitutus;“ dog fik han ikke sit Præbende eller Decanat tilbage; (s. Beviserne hos Regener S. 213 og 214.), men beholdt Canonicatet. (S. 217.)

Men saa betydelig hans Evne var til at uddanne Sproget i og efter sin egen Aandsretning*): saalidt havde han dog, uagtet sin ikke ubetydelige Boglærdom, (Wegener, S. 233) den egentlige elæfiste Dannelse, eller de høie og mægtige Aandegaver, som den maatte have besiddet, der skulde have kunnet skabe en Historie i det danske Sprog, paa den Tid da Bedel levede. Dertil var Marken endnu for ny, for lidt dyrket; Arbeidet ikke forberedt ved de historiske Materialiers Samling; Sproget ikke dannet til Udvikling af en nyere fortællende Stil. Bedel kunde vel forædle Saga- og Kronike-Stilen; men ikke skabe Historiens, som vi tidligst finde hos de sydlige Nationer, men især hos Italienerne. Ligesaa lidt tør man tillægge ham geniale Egenskaber og Evner som Høiviler. Han manglede ogsaa den politiske Dannelse, hvori ikke allene Niels Krag, men tildeels endog Hvitsfeldt havde endeel forud for ham. Krag havde dannet sig i Frankrige og Italien; han havde det diplomatiske Foredrag i sin Magt; og kunde skrive Historien, som de fleste udenfor Frankrige, Italien og England endnu gjorde det, paa Latin. Bedel havde faaet mere af den tydske theologiske Dannelse, tilligemed noget af den philologiske, saaledes som den kunde vinder i Leipzig og Wittenberg. Han anvendte denne, og sit danske Sprogtalent, paa et ham eendommeligt fortællende Foredrag, som man kunde kalde et Slags indfødt, trohietet, dansk Sagastil; men hans Behandling af det historiske Stof var hverken videnskabelig og kritisk, eller betinget ved statsklog og verdensklog Indsigt i universalhistoriske og høiere politiske Forhold. Der var upaatvivlelig hos Bedel en betydelig Fremgang i den historiske Fortælling, naar man vil ligne ham med Chr. Petersen; og den Hvitsfeldtske Kronike ligger ved sin hele Form udenfor Sammenligningen. Men vi ansee det for ligesaa afgjort, at ethvert Arbeide af Bedel over Danmarks Historie, fra Videnskabens Side, i vor Tid maatte have været

*) At Bedel i sine Skrifter, og vel særdeles og mest i den danske Saxo, har med Flid optaget mange forældede Ord, som ikke mere tilhørte hans Samtid: vil Sproghistorien nærmere kunne vise; men det bestrykes og bevises allerede ved vor Forfatteres S. meddelte Underretning om et Haandskrift, hvorfra man seer, hvorledes Bedel, netop den Tid han arbejdede paa Saxo, af Kamperisferne og andre Ritter, epiguede sig deilige gamle Ord.

ubrugeligt; imedens derimod ingen dansk Historiker endnu kan undvære den simple Annalist Arild Hvitfeldt. Hvorledes Bedel overhovedet skrev sin store Danmarks Historie, bliver os fuldkommen tydeligt af Svend Tveskægs Historie. Det er en bred og snaksom Overførelse og Udmaling af de Efterretninger og Sagn om denne Konge, han har fundet hos Saxo, i en eller anden „norst Kronike“ og hos ældre engelske Annalister eller Kronikeskrivere i det latinske Sprog. Det historiske Udbytte af denne Bog vil være saa godt som intet; som en betydelig Kilde til at kiende Sprogkulturens og den fortællende Stils Udvikling og Egenhed hos Bedel, er den derimod vigtig nok; endskiøndt der fra den linguistiske Side ikke vil vindes meget nyt i Ordsforraadet, efter Bedels Hoved-Sprogværk, den danske Saxo, og efter en Deel af hans mindre, i stilistisk Henseende interessante, ofte mærkværdige Skrifter. — Saa høit vi derfor maa agte og ære Bedel blandt vort Sprogs Fædre og Skabere i det 16de Aarhundrede, og saa hæderfuld han staaer ved Siden af de Bedste, og over de Fleste: saa lidt kunne vi, paa Historiens Vegne, fiide Tabet af hans Kronike føleligt eller uerstatteligt.

-
2. Anglosachsiska Mynt i Kongl. Svenska Myntkabinetet, funna i Sveriges Jord, ordnade och beskrifne af *Br. Em. Hildebrand*. Stockholm 1846. (Föruden Innehådet) CXXV. og 332 S. 4to. (Med 10 steentrykte Tabler, af angelsaxiske Mynter fra Eadgar til Edvard Confessor, og et Landkort over Myntfund i Sverrige.)

Et af de vigtigste Værker for Myntvidenskaben, som vort Aarhundrede kan opvise, fremtræder her som Frugten af mange Aars moisomme Fild og Studium, og af den heldige historiske Omstændighed, at netop Sverrige, saa uventet man kunde finde det, i Jordens Skød har gienet nogle af de rigeste Skatte til Kundskab om de angelsaxiske Mynter. Ikke England selv